

Obr. 1 Cestovní pas Františka Lexy – platnost k cestám do Egypta a Palestiny a do všech evropských států mimo SSSR a zpět (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 6: Legitimace)

František Lexa v Egyptě. Zpráva o studijní cestě zakladatele egyptologie v Československu do Egypta v letech 1930–1931¹

Lenka Suková

František Lexa (1876–1960), zakladatel egyptologie v Československu, je jedním z představitelů generace orientalistů, kteří se zasloužili o rozvoj specializovaných orientalistických disciplín na české univerzitě. V době, do níž spadá Lexovo vědecké působení, se na poli egyptské archeologie i filologie uskutečnila celá řada významných objevů a bylo zahájeno několik dlouhodobých mezinárodních projektů. V českém prostředí se však nový obor mohl z různých důvodů rozvíjet jen v mnohem menším měřítku než v evropských státech s již vytvořenou tradicí egyptologického bádání, což mělo navzdory usilovné organizační činnosti a propagaci za následek dlouhodobou izolovanost československé egyptologie od mezinárodního proudu egyptologického bádání. František Lexa se nechtěl smířit s tímto druhořadým postavením československé egyptologie, o čemž svědčí jeho studijní cesta do Egypta, podniknutá v letech 1930–1931 mimo jiné jako pokus vymanit se z uvedené izolovanosti a zapojit se do rozvíjející se mezinárodní egyptologické spolupráce. Cestovní deník, který si Lexa během svého pobytu v Egyptě vedl, a jeho korespondence s rodinou a některými osobnostmi během jeho „egyptské cesty“ se tak pro nás stávají dobovým svědectvím předního československého orientalisty nejen o současném Egyptě, ale též o možnostech a problémech vědecké práce v egyptologii v tehdejší době.

František Lexa se s egyptologií poprvé setkal v roce 1905. Na základě *Ágyptische Grammatik* berlínského profesora Adolfa Ermana začal tehdy sám studovat staroegyptský jazyk a po zvládnutí gramatiky ještě téhož roku uveřejnil vůbec první české překlady egyptských textů (Bareš 1989: 22; viz Lexa 1905; viz též Janák – Suková 2007). Teprve o 25 let později se František Lexa, v té době již profesor egyptologie na Univerzitě Karlově v Praze, poprvé setkal se skutečným Egyptem. Během čtvrtstoletí, které dělí jeho egyptologické počátky a jeho první návštěvu Egypta, realizoval díky stipendiím a podporám poskytnutým Ministerstvem školství a národní osvěty a Kanceláři presidenta republiky několik kratších studijních cest do muzeí ve Vídni, Mnichově, Berlíně a Paříži.² Studijní cesta do Egypta však z hlediska časového, organizačního i finančního představovala mnohem náročnější projekt než uvedené krátkodobé pobyty. K jejím uskutečnění nastaly příznivější podmínky teprve v 2. polovině 20. let minulého století. V té době se upevnilo postavení egyptologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy – v roce 1925 byl zřízen samostatný egyptologický seminář a v roce 1927 byl František Lexa konečně jmenován prvním řádným profesorem egyptologie v Československu (Bareš 1989: 26) – a v roce 1927 zahájil činnost Orientální ústav, jenž vědeckým pracovníkům uděloval stipendia na studijní pobyty v zemích Orientu a s jehož podporou Lexa do značné míry počítal (Suková 2005b; viz též Suková 2005a; 2006).

Lexov přípravy studijní cesty do Egypta osvětluje koncept jeho dopisu Ministerstvu zahraničních věcí z 5. října 1930.³ V úvodu dopisu Lexa jako důvody plánované cesty uvedl potřebu a přání 1) poznat bezprostředně předmět vlastních studií, univerzitních přednášek a vědeckých prací, 2) pořídit nejméně 3000 fotografických snímků nepublikovaných historických předmětů a také soudobého života obyvatelstva egyptského a arabského původu jako

srovnávací materiál pro studium života starověkých Egyptanů a 3) prostudovat v Egyptském muzeu v Káhiře astronomické tabulky z rakví z konce Staré říše, o nichž již dříve publikoval článek v *Prager Presse* (viz Lexa 1924), s nadějí, že srovnáním veškerých těchto tabulek by mohlo být možné určit nejen chronologii doby mezi Starou a Střední říší, ale i počátku historické doby ve starověkém Egyptě.

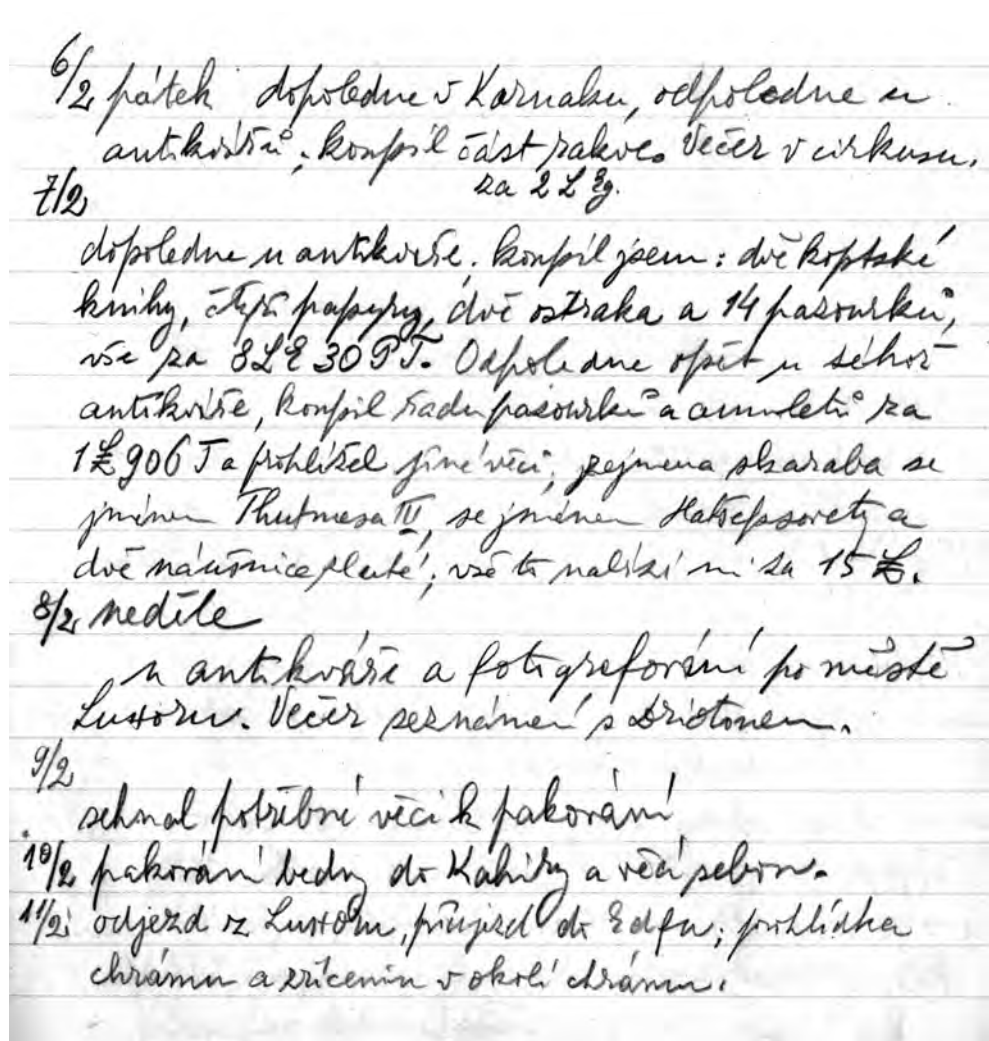
V konceptu dopisu Lexa předložil rovněž přibližný rozpočet nákladů na plánovanou studijní cestu. Asi 6500 Kč vyčísлил na cestovní potřeby, asi 6000 Kč na cestu z Prahy do Káhiry a zpět třetí třídou ve vlaku i na lodi, asi 4000 Kč na potřeby fotografické, asi 23 400 Kč na byt a stravu v Egyptě po čtyři měsíce, 5500 Kč na dopravní prostředky v Egyptě a 6800 Kč na cestu z Asuánu přes Núbii do Wádí Halfy a zpět. S žádostí o příspěví na úhradu předpokládaných cestovních nákladů, jejichž celková výše 52 200 Kč téměř odpovídala jeho ročnímu příjmu univerzitního profesora,⁴ se Lexa obracel na několik ministerstev, ústavů a orgánů. Ministerstvo zahraničních věcí žádal o 10 000 Kč, Ministerstvo školství a národní osvěty o 20 000 Kč, Orientální ústav o 15 000 Kč a Kancelář presidenta republiky o 7200 Kč. V konceptu dopisu Lexa dále poznamenal, že pobyt v Egyptě plánovaný na čtyři měsíce prodlouží či zkrátí podle toho, jak mu poskytnutá podpora vystačí, a upozornil, že uskutečnění studijní cesty bude značně nákladné a že by bylo škoda, kdyby musel kvůli nedostatečné podpoře svůj pobyt podstatně zkrátit. Na radu Bedřicha Hrozného⁵ Lexa do žádosti adresované Ministerstvu zahraničních věcí zahrnul též propagační účely cesty, především referáty o Československu do egyptských novin a o Egyptě do českých novin.

Lexův projekt a žádosti o finanční příspěví na jeho realizaci se setkaly s kladnou odezvou. Podařilo se mu obstarat všechny potřebné prostředky⁶ a po prodloužení platnosti cestovního pasu a jejím rozšíření na Egypt a Pa-

Obr. 2 Cestovní pas Františka Lexy – vízum do Itálie a do Egypta (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 6: Legitimace)

Obr. 3 Ukázka stručných deníkových záznamů pořízených Lexou během pobytu v Luxoru (6.–11. února 1931) (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931, s. 15)

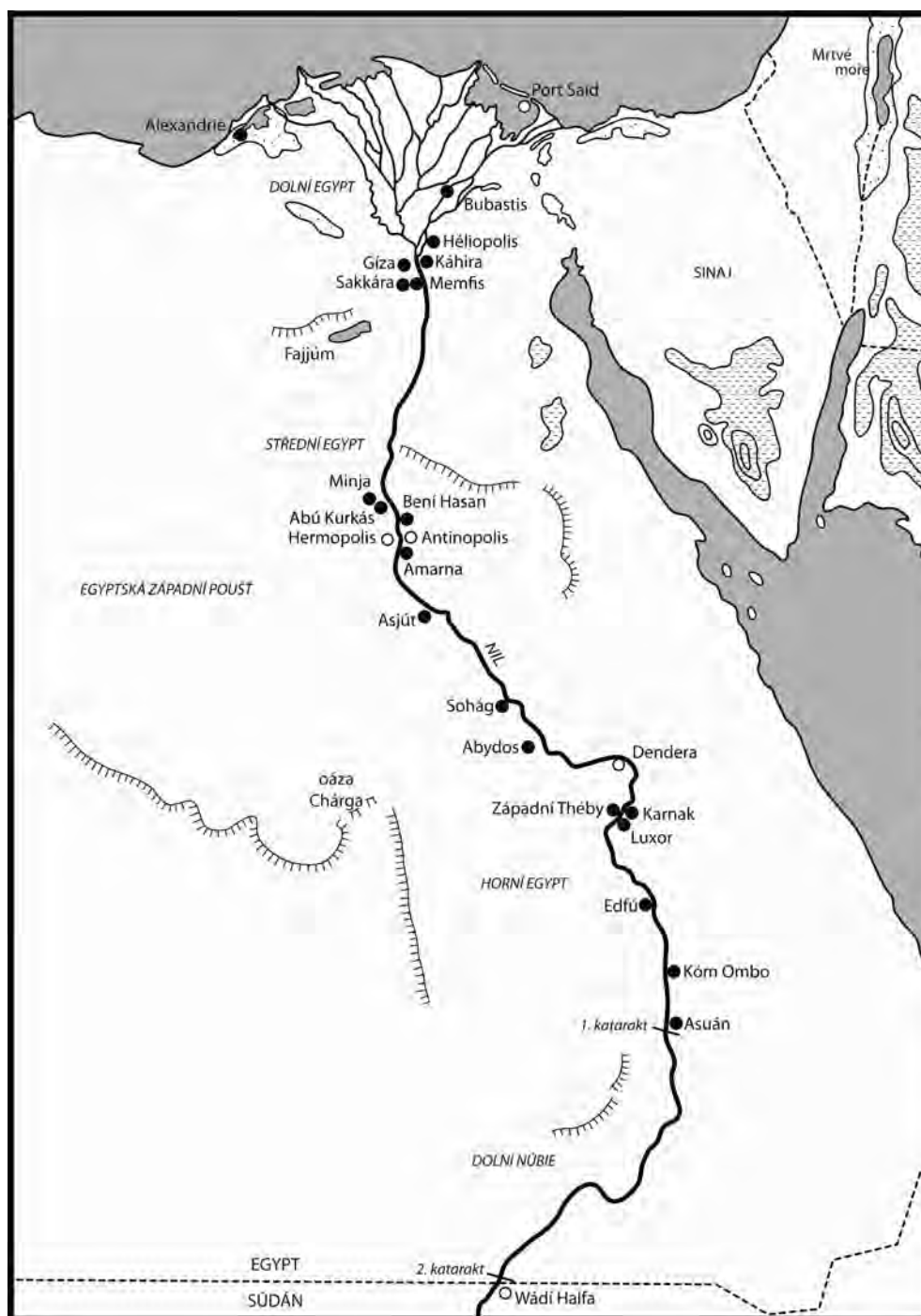

lestinu (obr. 1) a obstarání víz do Itálie a Egypta (obr. 2) svou studijní cestu do Egypta uskutečnil v plánovaném čase a – více méně – předem stanoveném rozsahu.

Průběh Lexovy studijní cesty a jeho pobyt v Egyptě nám přibližují dva hlavní prameny. „Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931“ obsahuje stručné deníkové záznamy pořízené mezi 25. prosincem 1930 a 24. dubnem 1931 (zabírají celkem 32 stran sešitu).⁷ Jejich cílem bylo v základních rysech zachytit náplň jednotlivých dnů, vytvořit jakousi kosturu, s jejíž pomocí mohl později Lexa – a dnes i my – tuto cestu rekonstruovat (obr. 3). Kromě každodenních záznamů Lexa do sešitu vyhotovil soupis použitých filmů a námětů na články, rozepsal koncept článku o návštěvě Tutanchamonovy hrobky a pořizoval výpisky z gramatiky arabštiny. Jen na několika místech se deník mění v zápisník, do něhož si Lexa zanašel bezprostřední dojmy z Egypta a některé odborné poznatky. K pochopení Lexových záměrů a dojmů a k hlubšímu poznání prostředí, v němž se čtyři měsíce pohyboval, je nutné nahlédnout do jeho soukromé korespondence z Egypta, především do dopisů, které poslal své ženě Ireně,⁸ synu Jaroslavovi (viz Jůnová Macková 2012a: 314–316) a dcerám Miladě a Ireně (viz Lexa 1946). V dopisech rodině Lexa upouštěl od stručnosti a věcnosti svých deníkových záznamů a své zážitky a dojmy popisoval velmi živě, poutavě a ve vši podrobnosti a barvitosti.

Dopisy Františka Lexy jeho choti Ireně – především dopis z 25. února a 4. března (viz Jůnová Macková 2012a: 310, 312) – jsou důležitým a zřejmě též jediným pramenem k poznání dalšího, dle Lexových vlastních slov hlavního účelu jeho cesty, o němž se v konceptu dopisu Ministerstvu zahraničních věcí nezmiňuje: získat v Egyptě odbornou práci. Z uvedených dopisů je zřejmé, že Lexa do Egypta cestoval s nadějí, že osobním jednáním se zahraničními kolegy, především s tehdejšími řediteli egyptské Památkové správy a Egyptského muzea v Káhiře Piereem Lacauem, bude spíše moci dojednat své možné zapojení do dlouhodobých egyptologických projektů, o něž neúspěšně usiloval již několik let před svou cestou.⁹

František Lexa se do Egypta vypravil po několikaměsíčních přípravách 25. prosince 1930.¹⁰ Cestoval vlakem přes Vídeň do Terstu a odtud lodí přes Benátky a Brindisi do Egypta. Do Alexandrie dorazil 30. prosince 1930, odkud se večerním vlakem přepravil do Káhiry (obr. 4). Na káhirském nádraží jej očekával vůz s tajemníkem vyslanectví, jenž Lexu zavezl do hotelu Alfons. Lexa se 31. prosince 1930 ohlásil na československém vyslanectví a poslední den roku strávil s příslušníky káhirské československé komunity na silvestrovském večírku u manželů Hilbertových.¹¹ Ve společnosti, která se zde onoho večera sešla, z Lexy opadla počáteční skličenosť a nepříjemný dojem, jímž na něj působilo nové prostředí Orientu, kde

Obr. 4 Mapa Egypta s vyznačenými městy a místy zmíněnými v textu; plné kroužky – navštívená místa; prázdné kroužky – ostatní místa zmíněná v textu (kresba L. Vařeková, úprava L. Suková)

slyšel „kolem sebe jen arabsky a tu a tam pár slov francouzsky a nic jiného“ (dopis Ireně Lexové z 1. ledna 1931; viz Jůnová Macková 2012a: 295). Přátelská setkání uvedeného večera Lexovi dodala kuráž, kterou v novém prostředí a s náročnými studijními cíli zajisté potřeboval (dopis Ireně Lexové z 1. ledna 1931; viz Jůnová Macková 2012a: 294–298).

Na Nový rok 1931 se Lexa poprvé vypravil do Egyptského muzea v Káhiře a k pyramidám v Gíze. Obě návštěvy na něj velmi silně zapůsobily. V jeden jediný den jej zcela ohromila monumentalita a geniálnost staroegyptské architektury a detaily na archeologických a uměleckých předmětech v káhirském muzeu, „o kterých člověk, který zná archeologii jen z obrazů, nemá ani zdání“ (dopis Ireně Lexové z 1. ledna 1931; viz Jůnová Macková 2012a: 296–297).

Dojem byl tak mocný, že se Lexa rozhodl zasvětit první část svého pobytu (do 23. ledna) studiu sbírek v káhirském muzeu a ve Francouzském ústavu pro orientální archeologii (dále jen IFAO) a poznávání lokalit a památek v okolí Káhiry. Pro tyto účely si u tehdejšího generálního tajemníka egyptské Památkové správy Henri Gauthiera již 3. ledna vyzvedl průkaz zajišťující bezplatný vstup do všech památek Horního Egypta a Sakkáry (obr. 5) a povolení opravňující k bezplatnému vstupu do Egyptského muzea a knihovny v Káhiře (obr. 6). Během prvních tří týdnů Lexa navštívil Memfidu, Starou Káhiru, pyramidy v Gíze a zoologickou zahradu, prohlédl si Koptské muzeum, zúčastnil se koptské bohoslužby, byl hostem na vykopávkách Harvardovy univerzity i na výzkumech vedených Egyptany. Ve volných chvílích navštěvoval starožitníky, fotografoval, nakupoval

Obr. 5 Průkaz zajišťující Františku Lexovi bezplatný vstup do všech památek Horního Egypta a Sakkáry (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 6: Legitimace)

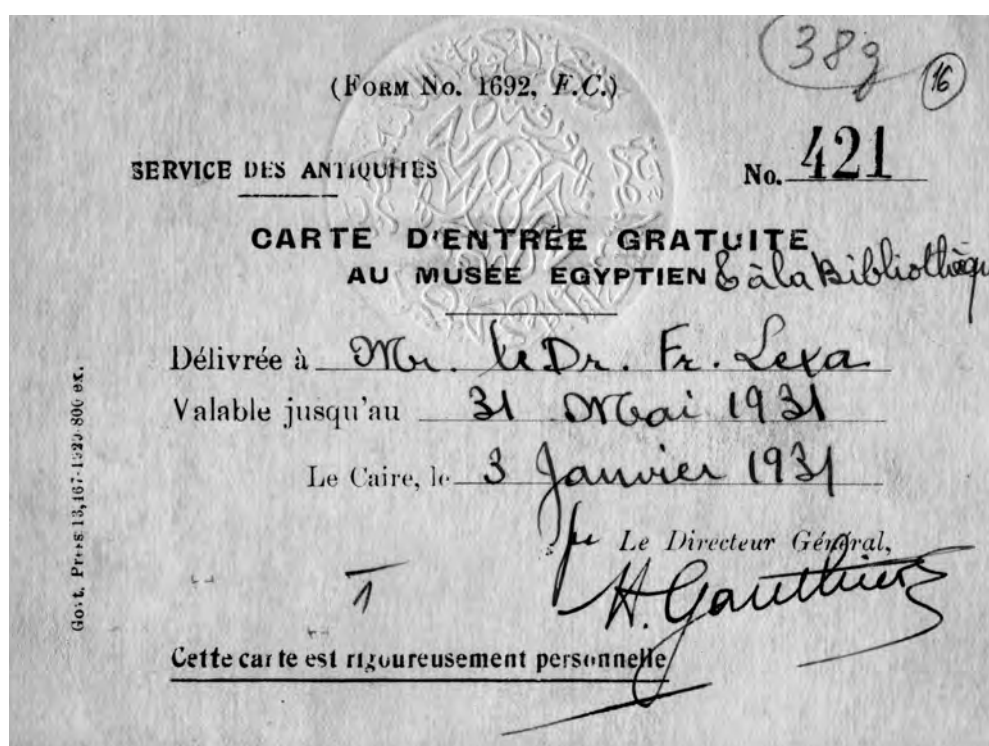

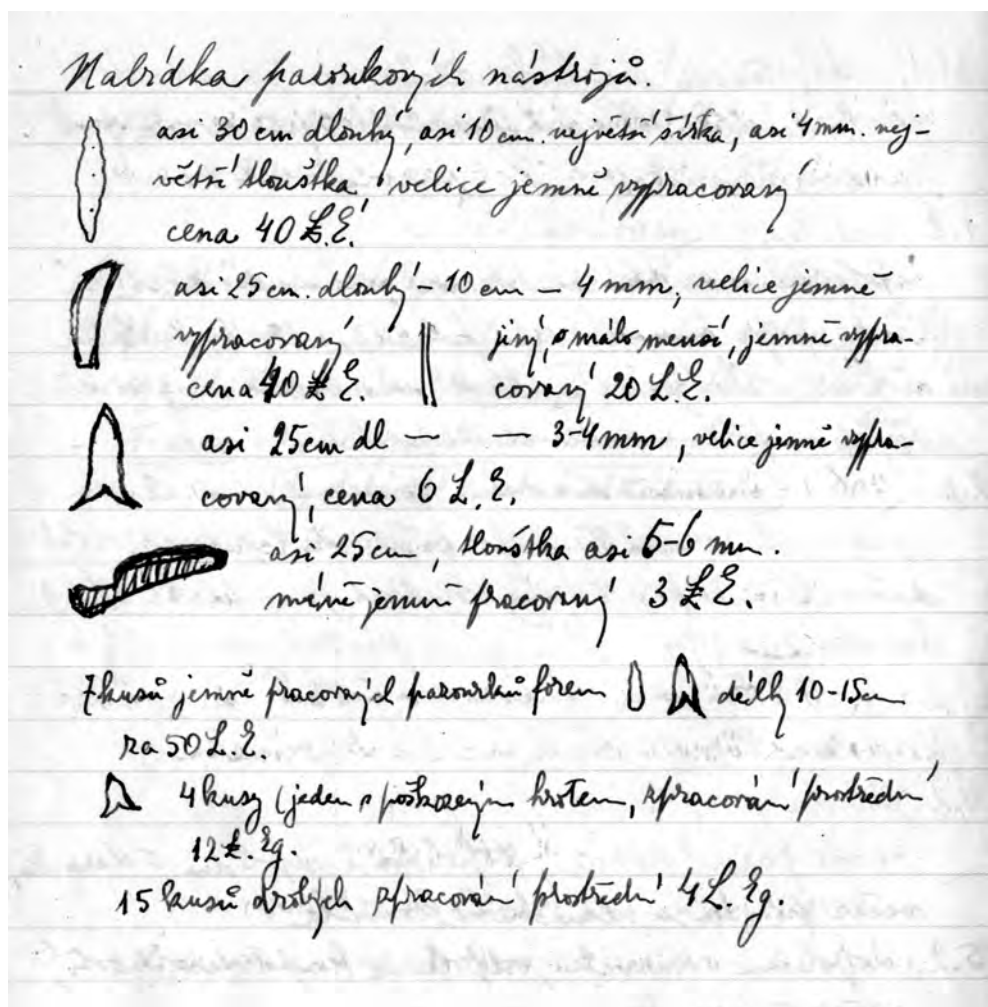
fotografie, studoval egyptskou arabštinu a připravoval se na další etapu studijní cesty.

Během týdnů strávených v Káhiře se Lexa po většinu času pohyboval v podstatě v „evropském“ prostředí. Již v době příjezdu zde měl několik kontaktů, jejichž počet v průběhu svého pobytu značně rozšířil. Z Čechosláváků žijících v Káhiře se Lexa stýkal s JUDr. Karlem Halfarem, vyslancem a zplnomocněným ministrem, jenž stál v čele československého vyslanectví od roku 1930, dále s Václavem a Růženu Haisovými, kteří se v Káhiře usadili v polovině 20. let 20. století a vedli zde český penzion Garden City (viz Jünová Macková 2009a: 142–143), Jaromí-

rem Hilbertem, malířem usazeným v Káhiře od roku 1927 (Toman 1993: 332) a dalšími osobami. Ze zahraničních badatelů a osob, které Lexa osobně poznal během prvních týdnů v Káhiře, stojí za zmínku tehdejší ředitel IFAO v Káhiře Pierre Jouguet, již zmíněný Henri Gauthier, francouzský egyptolog Raymond Weill, knihovník orientalistické knihovny IFAO v Káhiře St. Paul Girard, německý egyptolog Ludwig Keimer (viz též Oerter – Bareš 2013: 74–76), francouzský filozof a sociolog Daniel Essertier, francouzský egyptolog Charles Kuentz a ministerský rada Butros, který příslušníky československé komunity v Káhiře často doprovázel při výletech do jejího okolí.

Obr. 6 Povolení opravňující Františka Lexu k bezplatnému vstupu do Egyptského muzea a do knihovny v Káhiře (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 6: Legitimace)

Obr. 7 Nabídka pazourkových nástrojů zachycená v Lexově cestovním deníku (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931, s. 14)

Lexa odjel z Káhiry 23. ledna a 24. ledna dorazil do Luxoru. Následujících deset dní strávil v Dér el-Medíně s Jaroslavem Černým, svým studentem a zahraničním spolupracovníkem IFAO (viz též Růžová 2010), a dalšími členy francouzské archeologické expedice. Lexův pobyt u francouzské mise byl předem dojednan s vedoucím archeologického výzkumu IFAO v Dér el-Medíně Bernardem Bruyèrem a s Pierrem Jouguetem.¹² Pobyt na západním břehu Théb Lexa zasvětil prohlídkám zdejších hrodek a chrámů. V okolí thébských pohřebišť při procházkách a průzkumu na svazích mezi Údolím králů a Údolím královen sbíral prehistorické kamenné nástroje, které spolu s kusy nasbíranými na jiných místech a se starožitnostmi zakoupenými u antikvářů (obr. 7) přivezl zpět do Prahy. Důležitou součástí pobytu byly návštěvy zahraničních archeologických týmů působících v thébské oblasti. Vedle vykopávek francouzské archeologické mise v Dér el-Medíně měl na pozvání amerického egyptologa Herberta Eustise Winlocka možnost podívat se na vykopávky newyorského Metropolitního muzea umění v Kurnet Muráí a Dér el-Bahrí a v doprovodu německého archeologa a architekta Uva Hölschera na výzkumy chicagské univerzity. Ve společnosti britského egyptologa Normana de Garis Daviese se seznámil s archeologickými a dokumentačními pracemi týmu newyorského Metropolitního muzea umění v Šejch Abd el-Kurna. Kromě uvedených odborníků se Lexa setkal s francouzským architektem a archeologem Clémentem Robichonem z IFAO, francouzským architektem a archeo-

logem Émilem Baraizem a jeho manželkou a s francouzským egyptologem Emilem Gastonem Chassinatem, pracujícím toho času v Dendeře.

Stejně jako v Káhiře se i během svého pobytu v Dér el-Medíně Lexa pohyboval především v „evropském“ prostředí a od skutečného Egypta byl v podstatě izolován. Z Dér el-Medíny se však v dopisu manželce Ireně z 27. ledna (viz Júnová Macková 2012a: 301–303) poprvé rozepisuje o příznacích světové krize, jež byly v Káhiře méně zřetelné patrně díky kosmopolitní tváři hlavního města, životu a ruchu ulic a činnostem tamějších obyvatel, pro něž nebyli turisté jediným zdrojem příjmu. Dopad krize začal Lexa poprvé citlivě vnímat až v Luxoru, tedy v místě hojně navštěvovaném turisty a do jisté míry na nich závislém. V uvedeném dopise poznamenává, že v Luxoru byl kvůli krizi uzavřen hotel Winter Palace, v němž se to návštěvníky, zvláště Američany, o rok dříve jen hemžilo. V Údolí králů, kde se v jiných letech před vstupem tlačilo množství automobilů s návštěvníky a kde odpočívaly skupiny oslů a velbloudů, spatřil Lexa auta jen dvě.¹³ Odjezdem z Dér el-Medíny pak Lexa na určitou dobu opustil dosavadní „evropské“ zázemí a vydal se sám, vybaven německým vydáním baedekeru *Ägypten und der Súdán. Handbuch für Reisende* (Baedeker 1913),¹⁴ na soukromou poznávací cestu Egyptem.

František Lexa opustil Dér el-Medínu 2. února a vrátil se na východní břeh do Luxoru, kde se zdržel do 11. února. K ubytování zvolil Hotel de Famille. Během svého pobytu

v Luxoru zavítal celkem pětkrát do chrámu v Karnaku, kde pořídil kolem 200 fotografických snímků. Se značnou pílí, ale nikoliv bez obtíží způsobovaných neumdlévající pozorností místních obyvatel fotografoval i další staroegyptské památky a moderní město (dopis Ireně Lexové z 11. února; viz Jůnová Macková 2012a: 304–305). Podstatnou část svého času věnoval návštěvám a nákupům starožitností u antikvářů (viz obr. 3). V jednom z dopisů rodině dokonce uvádí, že se již naučil rozlišovat padělky od pravých starožitností (dopis Ireně Lexové z 11. února; viz Jůnová Macková 2012a: 305). Nevynechal ani návštěvu cirkusu.

Z Luxoru Lexa odjel 11. února a vydal se přes Edfú a Kóm Ombo na jih do Asuánu, nejjihnějšího bodu své cesty,¹⁵ kam dospěl 13. února. Strávil zde celkem deset dnů, během nichž se kvůli úpadku hotelů několikrát stěhoval. Svůj čas v Asuánu trávil intenzivním průzkumem okolí a návštěvami a studováním památek a lokalit na obou březích Nilu. V okolí Asuánu pro studijní účely nasbíral soubor ústěpů z pazourku, karneolu a dalších druhů kamene. V blíže nelokalizovaném prehistorickém rameni Nilu našel velké množství polodrahokamů, z nichž posbíral malé vzorky achátů, chalcedonu, karneolu, jaspisu a mnoha dalších. Při toulkách po okrajích pouště na východním i západním břehu se oddával klidu, který mu poušť skýtala. A samozřejmě fotografoval. V hotelích se stýkal s některými hotelovými hosty, mezi nimi i s několika Egyptany. Zapůsobil na něj především dr. Ahmad Badáwí, lékař na oční klinice v Káhiře, s nímž debatoval – dle Lexových vlastních slov – „o náboženství vůbec a mohamedánském zvláště“.¹⁶

Lexa opustil Asuán 23. února a vydal se na zpáteční cestu na sever. Na dva dny se zastavil v Luxoru, kde se dotazoval na možnost návratu do Káhiry přes oázu Chárga v egyptské Západní poušti. Kvůli obtížnosti spojení, které je upraveno pro východisko z Káhiry, se nakonec rozhodl pro návrat do Káhiry přes střední Egypt. Jeho cestovní plán zahrnoval Baljánu a celý den v Abydu, Sohág a návštěvu kláštera Apy Šenúta, Asjút, kde si prošel nekropoli a podnikl výlet do pouště, a Minji, kde během návštěvy nekropole vykopal mumii a kde si „s průvodem tří Egyptánek“ vyšel do pouště.¹⁷ Z Minje si vyjel na výlet do nedalekého Abú Kurkáse a do Bení Hasanu, kde – jak později píše rodině – zažil vůbec nejhorší den svého pobytu (viz Lexa 1946: 7; Jůnová Macková 2012a: 313). Z Minje pak pokračoval do el-Amarny a 4. března se vrátil do Káhiry.¹⁸

V dopise z Baljánu z 25. února, adresovaném jeho ženě Ireně (viz Jůnová Macková 2012a: 309–310), se Lexa rozepisuje o svém setkání s egyptským venkovem slovy: „Když člověku to okolí přestane býti nové, je to ta fádesa, jak jsem si vždycky Egypt představoval: lidé, velbloudi a osli, palmy a mimosy, sykomory, a vesnice stavěné z bláta ve slohu staroegyptských chrámů – to je egyptský venkov, a vyjímajíc Kahyru, Alexandrii a Port Said. V ostatních lepších městech je vždy jediná ulice trochu slušně vyhlížející, a všecko ostatní je vystavěno z bláta. Ted' chápu strašnou pohromu, jakou by tu musel způsobit trochu slušný déšť!“ Zaostalost a bídu egyptského venkova, kterou Lexa intenzivně vnímal při svých zastávkách mimo hlavní turistické lokality, nemůžeme připisovat světové finanční krizi. Ta se jen postarala o zviditelnění či zdůraznění ně-

kterých negativních rysů místních poměrů. V jejím důsledku se snížil počet turistů, kteří ještě před nedávnem běžně cestovali Egyptem a místním obyvatelům přinášeli svými bakšiši přílepení k živobytí. Ti z turistů, kteří do Egypta navzdory krizi zavítali, byli o to víc obtěžováni. Neustálá pozornost Egyptanů, které se Lexovi při prohlídkách památek, procházkách městem i výletech v krajině dostávalo, mu do značné míry znepříjemňovala a někdy i znemožňovala cestování ve vnitrozemí a přinášela mnohé strasti, jež následně rozebíral v dopisech rodině. Stesky nad potížemi s „domorodci“ však v Lexových dopisech rodině (např. dopis Ireně Lexové ze 17. února a 4. března; viz Jůnová Macková 2012a: 306–308, 310–314) vyvažují všelijaké drobné postřehy o egyptském prostředí a životě, jejichž byl Lexa bystrým pozorovatelem. Ty převažují též mezi náměty na články, které si Lexa během pobytu v Egyptě zaznamenával z druhé strany svého deníku. Veden silným zájmem o poznání egyptské společnosti a života jednotlivců i celé země a snahou porozumět mnohým zdejšími jevům nevynechal příležitost pohovořit si se vzdělanými Egyptany. Jeden z nich, inženýr Alfons Manchár ze Sohágu, jej představil své matce a pozval ho na návštěvu ženské části egyptského domu, což se každému Evropanovi nepoštěstí (dopis Ireně Lexové z 4. března; viz Jůnová Macková 2012a: 313).

Po návratu do Káhiry se Lexa nejprve znovu ubytoval v hotelu Alfons, 9. března se však přestěhoval k Ludwigu Keimerovi. Během svého druhého pobytu v Káhiře již začal pracovat na astronomických tabulkách, i nadále však prozkoumával a fotografoval různé lokality a památky ve městě a okolí. Podnikl několik poznávacích výletů – k přehradě na Nilu, do pohoří Mukattam a do Heluánu. Společně s příslušníky československé kolonie se zúčastnil celodenního výletu automobily do pouště u pyramid. Koncem března se na tři dny vypravil do Fajjúmu a nepomenul se podívat do Héliopole a Zagazigu (Búbastidy). Nevynechal ani hospodářskou a průmyslovou výstavu a ve společnosti pana Butrose a členů československé komunity se účastnil velikonočních oslav Vzkříšení ve čtyřech koptských kostelích. V této době navíc dokončil článek o návštěvě Tutanchamonovy hrobky (viz Lexa 1931).

Poslední necelý měsíc v Egyptě Lexa trávil již většinu času u pracovního stolu v Káhiře, kde začal pracovat na nesklonných participech. Nadále se stýkal se svými známými z československé kolonie a jejich prostřednictvím se seznamoval s dalšími Čechoslováky. U Haisových poznal přírodovědce Jiřího Bauma a sochaře Františka Vladimíra Foita, kteří cestovali automobilem z Prahy přes Alexandrii do Kapského Města a své zážitky zprostředkovali československým čtenářům v cestopisech *Africkou divočinou* (Baum 1957) a *Autem napříč Afrikou* (Foit 1932).¹⁹ Galerii svých kontaktů v Káhiře rozšířil o malíře Ferdinanda Staška (viz Toman 1993: 480) a jugoslávského vyslance Jovana Dučiče. Pravidelné styky udržoval i s většinou zahraničních kolegů. Pierra Lacaua, osobu pro naplnění hlavního účelu své cesty nejdůležitější, se mu však podařilo zastihnout v Egyptském muzeu až 16. dubna, po osmi neúspěšných pokusech (dopis Ireně Lexové ze 17. dubna; viz Jůnová Macková 2012a: 323).

V týdnech zbývajících do jeho odjezdu z Káhiry Lexu zaměstnávaly též přípravy na návrat domů. Kromě řec-

kého víza a jízdenky na loď do Athén si musel navíc opatřit povolení pracovníků káhirského muzea k vývozu zakoupených starožitností a dalších předmětů. To byl patrně úkol administrativně i prakticky obtížnější, vedle předmětů pořízených u antikvářů musel deklarovat téměř 1000 kamenných nástrojů (dopis Ireně Lexové z 10. dubna; viz Jůnová Macková 2012a: 322). Po ukončení příprav na odjezd – včetně zabalení celé sbírky – a rozloučení s československou kolonií Lexa 22. dubna odcestoval do Alexandrie, odkud 24. dubna odplul na palubě lodi Patria II do Athén. Tam dospěl 26. dubna a 28. dubna nastoupil do přímého expresního vlaku, kterým se 30. dubna 1931 navečer po čtyřech měsících v Egyptě vrátil do Prahy (dopis Ireně Lexové ze 17. dubna; viz Jůnová Macková 2012a: 323).

Již během svého pobytu v Egyptě Lexa v dopisech postupně informoval o průběhu a úspěších své studijní cesty.²⁰ Po návratu do Prahy jej pak čekala povinnost podat oficiální zprávu o výsledcích svého studia ministerstvem, institucím a orgánům, které přispěly na úhradu nákladů spojených s jeho cestou.²¹ Při referování o svém pobytu²² Lexa jako jeden ze čtyř hlavních cílů i úspěchů cesty²³ vyzdvihl pořízení rozsáhlé fotografické dokumentace. Do Prahy přivezl 2600 negativů zachycujících vedle staroegyptských chrámů, staroegyptských pohřebišť a zřícenin staroegyptských měst též koptské kláštery a kostely, koptská pohřebišť, arabská pohřebišť, poušť, moderní egyptská města a vesnice a další témata a jevy.²⁴ Na druhém místě zmínil zakoupení egyptských starožitností – reprezentativního souboru kamenných prehistorických nástrojů a egyptských závaží, šesti démotických ostrak, dvou koptských ostrak, tří malých papyrů, koptského rukopisu, listů z koptského rukopisu a kusu staroegyptské rakve.²⁵ Některé z předmětů Lexa věnoval Orientálnímu ústavu²⁶ a Národnímu muzeu,²⁷ jiné daroval vybraným jednotlivcům.²⁸ Zbývající předměty vytvořily základ Lexovy soukromé sbírky, která byla v roce 1962 darována Československému egyptologickému ústavu Univerzity Karlovy v Praze²⁹ a v roce 1972 spolu s dalšími soubory předmětů odtud převedena do Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur.³⁰ Výjimku tvoří jen v Luxoru zakoupená deska staroegyptské rakve o rozměrech 90 × 50 cm, kterou Lexa zamýšlel pro poštovní muzeum (dopis Ireně Lexové z 11. února; viz Jůnová Macková 2012a: 305). Konkrétní osudy tohoto fragmentu však nejsou známy.

Pořízení fotografické dokumentace a nákupy starožitností byly v referátech zdůrazněny jako konkrétní, hmatatelné výsledky uskutečněné studijní cesty. Ve shrnutí výsledků a úspěchů své cesty však Lexa neopomenul zmínit ani studium starožitností, včetně rakví z Asjútu, a padělků v káhirském muzeu a u antikvářů a seznámení s odborníky – egyptology, archeology a dalšími badateli působícími v Egyptě. V tomto směru pro něj byly velmi obohacující návštěvy probíhajících archeologických výzkumů, během nichž se mohl seznámit s organizací a metodikou archeologické práce. O významu, který této části své cesty přisuzoval, vypovídá prostor, jaký archeologickým výzkumům věnoval v popisech archeologických vykopávek ve svém deníku i v dopisech rodině. Problematika archeologických výzkumů se objevuje i ve výše zmíněném sou-

pisu námětů na články, v němž jinak místo témat souvisejících s Egyptem starověkým převažují rozmanité postřehy a náměty o soudobém Egyptě, jeho společnosti a životě s veškerými problémy a rozpory, které Lexa vnímal.³¹ Věnovat se Lexa hodlal mj. popisu zdejšího lidu, zdravotním a hygienickým poměrům, možnostem a účinkům demokratizace Egypta, zhoubnému vlivu „mohamedanismu“ na nižší třídy lidu, zkušenostem s antikváři a starožitnostmi a dalším.

Můžeme jen litovat, že z uvedených námětů Lexa nakonec zpracoval a publikoval pouze článek o návštěvě Tutanchamonovy hrobky (viz Lexa 1931). O rok později otiskl *Salon* jeho článek o Karnaku (viz Lexa 1932). Další, bližší neurčený článek Lexa připravil již během svého pobytu v Káhiře pro časopis *Images*.³² O dojmech jednoho z našich předních orientalistů z jeho setkání s Egyptem 30. let minulého století se tak československá veřejnost mohla dočíst až v úryvcích z jeho „egyptských“ dopisů rodině publikovaných o 15 let později v prvním ročníku *Nového Orientu* (viz Lexa 1946).

Ve 20. a 30. letech minulého století navštívila Egypt řada československých občanů z různých společenských a příjmových skupin, kteří do Egypta vyrazili především za poznáním, dobrodružstvím a rekreací.³³ František Lexa-cestovatel se však od tehdejších Čechoslováků cestujících do Egypta v celé řadě ohledů odlišoval. Jako profesor egyptologie měl mnohem hlubší znalosti o staroegyptské civilizaci, jejímuž studiu a poznávání zasvětil čtvrtstoletí svého života. Během svého pobytu se tak mohl soustředit na konkrétní jevy a aspekty egyptské civilizace a egyptologického bádání a studovat je v muzeích, zahraničních ústavech a v terénu na probíhajících archeologických výzkumech mnohem důkladněji a intenzivněji. Lexa však neomezoval svou pozornost pouze na památky staroegyptské. Se stejným zájmem navštěvoval též památky koptské (křesťanské) a muslimské a zajímal se o život moderních Egyptanů – jednotlivců – i o život celé země, její hospodářství, průmysl, zemědělství a náboženství. Egypt se snažil poznat v úplnosti (viz též Suková 2005a: 154–155; Suková 2005b; srov. Navrátilová *et al.* 2013; Storchová 2013).

Od tehdejších československých návštěvníků Egypta a zároveň od zahraničních kolegů, které během svého pobytu v Egyptě osobně potkal a kteří se zde účastnili probíhajících egyptologických a archeologických výzkumů, jej výrazně odlišuje i – jak sám uvádí v dopisech své ženě – hlavní motivace a cíl jeho cesty. Tím bylo navázat spolupráci s egyptskou Památkovou správou a Egyptským muzeem v Káhiře a zapojit se do tehdejších egyptologických projektů, především vytváření generálního katalogu Egyptského muzea v Káhiře, do něhož chtěl přispět zpracováním démotických památek. Již v prvních měsících svého pobytu si Lexa začíná uvědomovat, že jeho naděje na spolupráci zůstanou nenaplněny. V dopise z 25. února (viz Jůnová Macková 2012a: 310) vyjadřuje své zklamání těmito slovy: „*Situace tedy bude horší, než byla dříve... A mně nezbude nic než pustit se do těch gramatických prací a komentářů a prát se s celým světem dál, a smutno mi přitom také nebude.*“ K neúspěchu při získávání práce se vrací i v dopise ze 4. března (viz Jůnová Macková 2012a: 312): „*Takže*

hlavní účel, pro který jsem do Egypta jel, zůstane nedosažen. Ale s tím větší energií budu pracovat na svých gramatických pracích, které jsou vlastně důležitější než všechno ostatní. Odjedu-li tedy – jak už je skoro jisté – odsud s prázdnou, nebudu toho také litovat.“ Ke svým „gramatickým pracím“ – konkrétně ke studiu nesklonných participiů (viz např. Lexa 1936 a 1937) – se Lexa vrátil během druhého pobytu v Káhiře.

Lexova studijní cesta do Egypta a především zmaření jeho nadějí na zapojení do mezinárodních egyptologických projektů tehdejší doby měly zásadní vliv na jeho další egyptologické působení. V letech následujících po studijní cestě je v Lexově vědeckém díle patrné úzké zaměření na egyptskou filologii. Většina vědeckých děl, která od 30. let minulého století publikoval (srov. Růžová 1989: 190–192), se již zabývala hlavně konkrétními aspekty staroegyptského jazyka a jeho vývoje. Můžeme je chápat jako přípravné studie pro monumentální mluvnici dèmotštiny, na níž Lexa pracoval téměř dvacet let (viz Lexa 1938–1951). Důležitou součástí Lexova působení zůstala pedagogická činnost. Studijní cesta do Egypta sice nevedla k rozšíření spektra jeho univerzitních přednášek, které se nadále (a můžeme říci, že i s větším důrazem) soustředily na mluvnici jednotlivých vývojových fází staroegyptského jazyka a četbu a interpretaci lehčích i těžších textů; výjimku tvoří jen v letním semestru 1932 zařazený seminář o archeologické práci.³⁴ Jeho přednášky však dostaly nový rozměr, neboť Lexa začal ve větší míře při přednáškách využívat vlastní fotografie, s jejichž pomocí mohl přednášenou látku dobře ilustrovat. Rozsáhlý fotografický materiál vhodně využíval i jako obrazovou přílohu k četným článkům v československých novinách a časopisech, v nichž veřejnosti přibližoval rozmanité aspekty života a kultury starověkých Egyptanů i nejnovější objevy a jiné úspěchy egyptologie, a k přednáškám a besedám organizovaným pro veřejnost, jejichž prostřednictvím se snažil prezentovat egyptologii jako vědu aktuální a prohloubit u československé veřejnosti o tento obor zájem (Suková 2005b; viz též Suková 2005a; 2006; srov. Jünová Macková 2012a: 292).

Mnohaleté vědecké působení Františka Lexy, jeho neúnavná pedagogická i organizační práce a propagace egyptologie v našem prostředí byly nakonec v roce 1958 završeny založením Československého egyptologického ústavu Univerzity Karlovy v Praze. Krátce předtím, v roce 1956, Lexa podruhé navštívil Egypt, tentokrát jako člen československé kulturní delegace (viz Jünová Macková 2012b). V roce 1959, necelý rok před svou smrtí, cestoval Lexa do země svých vědeckých zájmů potřetí a naposledy. Jako první ředitel Československého egyptologického ústavu se zúčastnil otevření samostatného československého pracoviště v Káhiře. Zahájení archeologických výzkumů na jaře 1960 se však již nedožil (Bareš 1989: 35–36).

Poděkování:

Chtěla bych poděkovat PhDr. Janu Chodějovskému, Ph.D., z Masarykova ústavu – Archivu AV ČR, v. v. i., za ochotu a pomoc při vyhledávání archivních materiálů (2003–2005, 2014) a PhDr. Ludmile Sulitkové, CSc., bývalé ředitelce Archivu AV ČR, za povolení uveřejnit výsledky své práce (2005).

Poznámky:

- ¹ Tento článek je českou verzí mého anglického referátu o první cestě Františka Lexy do Egypta v letech 1930–1931 (viz Suková 2005a), již jsem doplnila a rozšířila o některé poznatky a závěry obsažené v zatím nepublikované komentované edici Lexova deníku z pobytu v Egyptě, dokončené v roce 2005 (viz Suková 2005b; viz též Suková 2006), a přednesla na IX. ročníku kolokvia *Orientalia Antiqua Nova* v Plzni (27. února 2009). Původní text referátu z roku 2009 zde nově doplňuji o odkazy na vybrané texty zabývající se pobytem československých občanů v Orientu v 1. polovině 20. století, které vyšly od roku 2009 a které mohou předkládané téma obohatit. Z jiného pohledu, ale s akcentem místy na tytéž aspekty a se shodným zhodnocením se v nedávné době na první cestu Františka Lexy do Egypta zaměřila též A. Jünová Macková (viz Jünová Macková 2012a: 283–293; srov. Suková 2005a, 2005b), která za shrnující text zařadila komentovanou edici „egyptských“ dopisů Františka Lexy jeho ženě Ireně a synu Jaroslavovi (viz Jünová Macková 2012a: 294–324).
- ² Viz AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 20: Hospodářské a majetkové záležitosti původce fondu (doklady o poskytnutých podporách a stipendiích).
- ³ AAVČR, fond František Lexa, k. č. 5, inv. č. 323: Ministerstvo zahraničních věcí (koncept dopisu Ministerstvu zahraničních věcí z 5. října 1930).
- ⁴ Viz AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 20: Hospodářské a majetkové záležitosti původce fondu (platové výměry z konce 20. a poč. 30. let 20. století).
- ⁵ Viz AAVČR, fond František Lexa, k. č. 3, inv. č. 143: Hrozný, Bedřich (korespondenční lístek z 18. září 1930).
- ⁶ Viz AUK, Osobní spis Františka Lexy (vyrozumění z 23. září 1930 o poskytnutí plně dovolené na rok 1930–1931 s ponecháním veškerých požitků); AAVČR, fond Orientální ústav, k. č. 11, inv. č. 34: Zápisy ze schůzí kulturního odboru (zápis o schůzi kulturního odboru konané dne 6. listopadu 1930); AAVČR, fond Orientální ústav, k. č. 4, inv. č. 14: Zápisy ze schůzí řídicích orgánů ústavu (zápis o výborové schůzi konané dne 19. prosince 1930); AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 20: Hospodářské a majetkové záležitosti původce fondu (přiznání podpory 20 000 Kč na studijní cestu od Ministerstva školství a národní osvěty z 16. prosince 1930); AAVČR, fond František Lexa, k. č. 5, inv. č. 305: Děkanství Filosofické fakulty University Karlovy (vyrozumění o poskytnutí podpory ze dne 16. prosince 1930); AAVČR, fond František Lexa, k. č. 5, inv. č. 309: Kancelář presidenta republiky (oznámení o udělení podpory ze dne 22. prosince 1930). Doklad o poskytnutí podpory Ministerstvem zahraničních věcí v prostudovaných archivních fondech schází.
- ⁷ AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931.
- ⁸ AAVČR, fond František Lexa, k. č. 2, inv. č. 27: Lexová, Irena (choť). Dopisů adresovaných manželce Ireně je celkem 11, nesou čísla 47–57. Na tyto dopisy dále odkazují dle jejich komentované edice od A. Jünové Mackové (2012a).
- ⁹ Viz např. AAVČR, fond František Lexa, k. č. 3, inv. č. 147: Hurban, Vladimír S. (dopis z 12. prosince 1928).
- ¹⁰ Následující shrnutí hlavních etap Lexova pobytu v Egyptě vychází z komentované edice Lexova cestovního deníku (viz Suková 2005b) a z podrobnějšího vylíčení průběhu cesty v korespondenci rodině (viz Jünová Macková 2012a: 294–324; Lexa 1946).
- ¹¹ K podrobnějším informacím o složení a fungování československé komunity v Egyptě, viz např. Macková (2004, 2006) a Jünová Macková (2009a).
- ¹² Viz AAVČR, fond František Lexa, k. č. 2, inv. č. 69: Černý, Jaroslav (dopis Františku Lexovi z 11. ledna 1931).
- ¹³ Reflexi projevů světové finanční krize v Egyptě 1. poloviny 30. let minulého století nacházíme též u Jaroslava Černého, viz Navrátilová (2012: 363–372).

- ¹⁴ Z cen, způsobu psaní místních názvů a odkazů na stránky je patrné, že Lexa při plánování a zařizování svého pobytu vycházel též z 8. anglického vydání baedekeru *Egypt and the Sudan* z roku 1929 (Baedeker 1929).
- ¹⁵ Svůj plán na cestu Núbíí do Wádí Halfy, nastíněný v konceptu dopisu Ministerstvu zahraničních věcí, Lexa během své cesty na jih opustil pro přemíru zážitků, které za necelou polovinu své egyptské cesty již nahromadil. Viz dopis Ireně Lexové z 11. února 1931 (Júnová Macková 2012a: 305).
- ¹⁶ AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931, s. 17.
- ¹⁷ AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931, s. 20.
- ¹⁸ Plán zpáteční cesty do Káhiry, který si Lexa před odjezdem z Luxoru načrtl do svého deníku, zahrnoval též Hermopolí, Antinoopolí a klášter sv. Jana. Tyto lokality se však neobjevují v jeho každodenních deníkových záznamech, k jejich návštěvě patrně nedošlo.
- ¹⁹ Podrobněji k vědecké cestě J. Bauma a F. V. Foita viz Júnová Macková (2009b). K Foitově setkání s prof. Lexou viz též Júnová Macková (2012a: 290–291).
- ²⁰ Vyplývá to např. z dopisu Přemysla Šámala, kancléře prezidenta republiky, z 30. března 1931, viz AAVČR, fond František Lexa, k. č. 4, inv. č. 267: Šámal, Přemysl.
- ²¹ Tím bylo podmíněno poskytnutí příspěvku na úhradu nákladů, viz např. AAVČR, fond František Lexa, k. č. 5, inv. č. 305: Děkanství Filosofické fakulty University Karlovy (vyrozumění o poskytnutí podpory z 16. prosince 1930).
- ²² Viz např. AAVČR, fond Orientální ústav, k. č. 11, inv. č. 34: Zápisy ze schůzí kulturního odboru (zápis o výborové schůzi kulturního odboru Orientálního ústavu konané dne 1. června 1931).
- ²³ Viz Lexou načrtnuté shrnutí výsledků studijní cesty na samostatném listu přiloženém k jeho cestovnímu deníku (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931).
- ²⁴ Viz soupis fotografovaných témat na samostatném listu, který je přiložen k jeho cestovnímu deníku z Egypta, a soupis celkem 44 použitých filmů (ale bez rozepsání jednotlivých snímků) v cestovním deníku na str. 35–74 (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931). Dále o Lexově fotografování a osudu jeho egyptských snímků viz Júnová Macková (2012a: 290–291).
- ²⁵ Soupis zakoupených starožitností je uveden na samostatném listu, na němž Lexa shrnul výsledky své studijní cesty (viz pozn. 22).
- ²⁶ Viz AAVČR, fond Orientální ústav, k. č. 11, inv. č. 34: Zápisy ze schůzí kulturního odboru (zápis z výborové schůze konané dne 1. června 1931). Srov. Júnová Macková (2012a: 290).
- ²⁷ Viz potvrzení o převzetí 158 kusů pravěkých kamenných nástrojů z Egypta z 30. listopadu 1940 (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 5, inv. č. 328: Národní museum v Praze). Pro podrobnější popis a zařazení vybraných kusů z Lexovy sbírky kamenné industrie viz Vlčková (2007).
- ²⁸ Viz např. AAVČR, fond František Lexa, k. č. 5, inv. č. 309: Kancelář prezidenta republiky (poděkování za zlaté náušnice z 2. července 1931; srov. obr. 3 výše).
- ²⁹ Viz AČEgÚ, protokol o převzetí sbírky dne 13. dubna 1962, a Suková (2006: 12).
- ³⁰ Viz AOPS, dohoda mezi ČsEÚ a Oddělením pravěku a starověku Přední Asie a Afriky Náprstkova muzea v Praze z 13. května 1972, a Suková (2006: 12).
- ³¹ Soupis námětů na články Lexa zaznamenal na první stránce z druhé strany svého cestovního deníku (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931).
- ³² Viz záznamy v deníku z 16. března a 9. dubna 1931 (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 1, inv. č. 15: Deník z pobytu v Egyptě v roce 1931,

- s. 24, 31) a dopisy Zdeny Micháلكové z československé legace v Káhíře (AAVČR, fond František Lexa, k. č. 4, inv. č. 221: Micháلكová, Zdena).
- ³³ Cestováním různých skupin československých občanů do Egypta se zabývá 3. díl antologie českých cestovatelů v Orientu (viz Júnová Macková *et al.* 2009). Viz též některé starší práce věnované cestování do Egypta obecně, např. Macková – Navrátilová (2004) a Macková (2005), a nedávno publikovanou dvousvazkovou monografií věnovanou československým vědcům v Orientu (Júnová Macková *et al.* 2012; 2013).
- ³⁴ Viz AUK, Seznam přednášek, které budou se konati na Universitě Karlově v Praze, letní běh 1932.

Prameny archivní povahy:

- Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i. (MÚA)
 – *Osobní fond Františka Lexy*, karton č. 1, 2, 3, 4, 5.
 – *Orientální ústav*, karton č. 4, 11.
 Archiv Univerzity Karlovy (AUK)
 – *Osobní spis Františka Lexy*.
 – *Seznam přednášek, které budou se konati na Universitě Karlově v Praze* (1932).
 Archiv kanceláře prezidenta České republiky (AKPR)
 – *Fond Profesor Lexa*, inv. č. 984/23.
 Archiv Českého egyptologického ústavu FF UK v Praze (AČEgÚ)
 – *Protokol o převzetí sbírky staroegyptských památek, osobního daru paní Milady Lexové, dcery akademika Františka Lexy, ze dne 13. 4. 1962*.
 Archiv Oddělení pravěku a starověku Předního východu a Afriky Národního muzea – Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur (AOPS)
 – *Dohoda mezi vedoucím ČsEÚ s. dr. Fr. Váhalou, CSc., a s. dr. E. Strouhalem, CSc., vedoucím odd. pravěku a starověku Přední Asie a Afriky Náprstkova muzea v Praze z 13. května 1972*.

Literatura:

- Baedeker, Karl: 1913 *Ägypten und der Südan. Handbuch für Reisende*, Leipzig: Verlag von Karl Baedeker.
 1929 *Egypt and the Sudan. Handbook for Travellers*, Leipzig: Karl Baedeker.
 Bareš, Ladislav: 1989 „Život Františka Lexy“, in: *František Lexa, zakladatel české egyptologie*, Praha: Univerzita Karlova [Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica 4–1984], s. 21–39.
 Baum, Jiří: 1957 *Africkou divočinou*, Praha: Mladá fronta.
 Foit, František Vladimír: 1932 *Autem napříč Afrikou*, Praha: vlastním nákladem.
 Janák, Jiří – Suková, Lenka: 2007 „Tajemství staroegyptské knihy mrtvých. František Lexa a zbytky egyptského papíru“, *Dějiny a současnost: kulturně-historická revue* 29/5, s. 12.
 Júnová Macková, Adéla: 2009a „Československá komunita v Egyptě v letech 1918–1938“, in: Júnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Havlůjová, Hana – Jün, Libor. „*Krásný, báječný, nešťastný Egypt!*“. *Čeští cestovatelé konce 19. a první poloviny 20. století*, Praha: Libri, s. 134–146.
 2009b „Automobilové výpravy na Blízký východ“, in: Júnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Havlůjová, Hana – Jün, Libor. „*Krásný, báječný, nešťastný Egypt!*“. *Čeští cestovatelé konce 19. a první poloviny 20. století*, Praha: Libri, s. 442–511.
 2012a „Egyptolog na cestách. Cesta profesora Františka Lexy do Egypta v letech 1930/1931“, in: Júnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Storchová, Lucie – Havlůjová, Hana – Jün, Libor. *Českoslovenští vědci v Orientu*, I. díl, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, s. 283–324.
 2012b „Druhá cesta Františka Lexy do Egypta. Československá kulturní legace v Egyptě v roce 1956“, in: Júnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Storchová, Lucie – Havlůjová, Hana – Jün, Libor. *Českoslovenští vědci v Orientu*, I. díl, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, s. 325–348.

- Jůnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Havlůjová, Hana – Jůn, Libor: 2009 „*Krásný, báječný, nešťastný Egypt!*“. *Čeští cestovatelé konce 19. a první poloviny 20. století*, Praha: Libri.
- Jůnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Storchová, Lucie – Havlůjová, Hana – Jůn, Libor: 2012 *Českoslovenští vědci v Orientu*, I. díl, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.
- Jůnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Jůn, Libor – Havlůjová, Hana – Storchová, Lucie – Oerter, Wolf B.: 2013 *Českoslovenští vědci v Orientu*, II. díl, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.
- Lexa, František: 1905 „Několik překladů z egyptštiny“, in: *Výroční zpráva c. k. vyššího gymnasia v Hradci Králové za školní rok 1904–1905*, Hradec Králové: n. vl., s. 7–12.
- 1924 „Die astronomischen Tabellen auf den ägyptischen Särgen des Mittleren Reiches“, Prager Presse, 18. 5. 1924.
- 1931 „Návštěva u Tutanchamona“, *České slovo*, 1. 4. 1931.
- 1932 „Karnak“, *Salon* 11/4, s. 15–17, 36.
- 1936 „Les participes indéclinables dans la langue ancienne égyptienne“, *Archiv orientální* 8, s. 98–125, 210–272.
- 1937 „Les participes indéclinables dans la langue ancienne égyptienne“, *Archiv orientální* 9, s. 1–77.
- 1938–1951 *Grammaire démotique*, 8 sv., 1. vyd. Praha: n. vl. (sv. 1–2) 1938–1940; 2. vyd. Praha: n. vl. (sv. 1–6) 1947–1950; *Orbis* (sv. 7) 1950–1951.
- 1946 „Dopisy z Egypta“, *Nový Orient* 1/5–6, s. 5–8.
- Macková, Adéla: 2004 „Československá komunita v Egyptě v letech 1918–1938“, in: Mynářová, Jana (ed.). *Pražské egyptologické studie* 3, Praha: Univerzita Karlova, České národní egyptologické centrum – Český egyptologický ústav, s. 60–65.
- 2005 „Travellers to Egypt in 1920s and 1930s“, in: Holaubek, Johanna – Navrátilová, Hana (eds.). *Egypt and Austria I – Proceedings of the Symposium*, Praha: Set Out, s. 81–85.
- 2006 „The Czech Community in Egypt“, in: Holaubek, Johanna – Navrátilová, Hana – Oerter, Wolf B. *Egypt and Austria II – Proceedings of the Prague Symposium, October 5th to 7th, 2005*, Praha: Set Out, s. 107–114.
- Macková, Adéla – Navrátilová, Hana: 2004 „Cestování do Egypta v 1. polovině 20. století“, http://egyptologie.ff.cuni.cz/travel_web/20_stoleti_web.pdf (červenec 2005).
- Navrátilová, Hana: 2012 „Jaroslav Černý, egyptolog na cestách nejen po Egyptě“, in: Jůnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Storchová, Lucie – Havlůjová, Hana – Jůn, Libor. *Českoslovenští vědci v Orientu*, I. díl, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, s. 349–391.
- Navrátilová, Hana – Jůnová Macková, Adéla – Havlůjová, Hana: 2013 „Egyptologové na cestách“, in: Jůnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Jůn, Libor – Havlůjová, Hana – Storchová, Lucie – Oerter, Wolf B. *Českoslovenští vědci v Orientu*, II. díl, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, s. 345–370.
- Oerter, Wolf B. – Bareš, Ladislav: 2013 „Sto let egyptologických přednášek v Praze (K počátkům egyptologie v českých zemích)“, *Pražské egyptologické studie* 11, s. 65–78.
- Růžová, Jiřina: 1989 „Bibliografie děl Františka Lexy / Bibliographischer Teil“, in: *František Lexa, zakladatel české egyptologie*, Praha: Univerzita Karlova [Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et Historica 4–1984], s. 187–195.
- 2010 *Pisár Místa pravdy. Život egyptologa Jaroslava Černého*, Praha: Libri.
- Storchová, Lucie: 2013 „Seznat bezprostředně předmět svých vědeckých studií“. Orientální alterita v cestopisných relacích českých vědců první poloviny 20. století“, in: Jůnová Macková, Adéla – Navrátilová, Hana – Jůn, Libor – Havlůjová, Hana – Storchová, Lucie – Oerter, Wolf B. *Českoslovenští vědci v Orientu*, II. díl, Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, s. 427–458.
- Suková, Lenka: 2005a „František Lexa in Egypt (An account of the 1930–1931 study trip to Egypt, undertaken by the founder of Egyptology in Czechoslovakia)“, in: Holaubek, Johanna – Navrátilová, Hana (eds.). *Egypt and Austria I – Proceedings of the Symposium*, Praha: Set Out, s. 149–160.
- 2005b *František Lexa: setkání s Egyptem*, Praha [nepublikovaný rukopis komentované edice deníku Františka Lexy z pobytu v Egyptě v letech 1930–1931, 96 str. rukopisu].
- 2006 „František Lexa and the National Museum in Prague“, *Annals of the Náprstek Museum* 27, s. 1–13.
- Toman, Prokop: 1993 *Nový slovník československých výtvarných umělců*, Ostrava: Výtvarné centrum Chagall.
- Vlčková, Petra: 2007 „Čepelky a škrabadla“, „Šipky“, „Srpovité čepele a listovitité hroty“, „Oboustranná hlazená sekerka“, „Vrtací hlavice“, in: Mynářová, Jana – Onderka, Pavel (eds.). *Théby. Město bohů a faraonů / Thebes. City of Gods and Pharaohs*, Praha: Národní muzeum, s. 217–223.

Abstract:

František Lexa in Egypt: an account of the 1930–1931 study trip to Egypt undertaken by the founder of Egyptology in Czechoslovakia

František Lexa's travel journal, his correspondence with his family, colleagues, and various institutions, and other archival documents studied in several archives in the Czech Republic are used in this study to reconstruct the preparation, course, and results of Lexa's study trip to Egypt undertaken in 1930–1931, and thus to learn about the first encounter of one of the leading Czechoslovak orientalist with Egypt of the 1930s. Viewed in the context of his time, the documents also constitute an important testimony to the possibilities and difficulties of Egyptological research in Czechoslovakia in the first half of the 20th century.